

Страшок А. А.,
*доктор філософії в галузі права,
доцент кафедри конституційного, міжнародного і кримінального права
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

ВИКРИВАЧІ КОРУПЦІЇ ТА ГАРАНТІЇ ЇХ ЗАХИСТУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

CORRUPTION WHISTLEBLOWERS AND GUARANTEES OF THEIR PROTECTION UNDER THE LEGISLATION OF UKRAINE

Наукова робота присвячена дослідженню поняття та сутності викривачів корупції та гарантій їх захисту за законодавством України. Зокрема, зазначено, що корупція як соціальне явище присутня майже у всіх сферах нашого життя та негативно впливає на розвиток громадянського суспільства, соціального прогресу, становлення демократичної держави і боротьба з якою є першочерговим завданням нашої держави. Автором досліджено нормативно правове регулювання запобігання корупції і встановлено, що дане питання є достатньо врегульованим як на міжнародному, так і на національному рівнях.

Проаналізовано поняття «викривач», яке міститься у ЗУ «Про запобігання корупції» та КПК України та зроблено висновок, що останнє не повною мірою закріплює основні вимоги, які висуваються до викривача, а саме: 1) вимоги до джерела, з якого викривачу стала відома інформація про корупцію; 2) володіння фактичними даними про обставини правопорушення; 3) повідомлення про корупцію, з використанням передбачених законом способів. Встановлено, що у випадку дотримання особою, яка повідомила про корупційне порушення, цих трьох умов, вона вважається викривачем, якщо ж хоча б один з пунктів не врахований під час повідомлення про корупцію – особа є заявником.

Визначено, що особи, які надають допомогу в запобіганні корупції (викривачі), перебувають під захистом держави, право на яке виникає у зв'язку з повідомленням нею про порушення вимог ЗУ «Про запобігання корупції» іншою особою та обумовлене тим, що трапляються випадки, коли особа, яка повідомила про корупцію, зазнає у зв'язку з цим негативного впливу з боку керівника або роботодавця. Автором зазначено, що на сьогоднішній день відсутній єдиний спеціальний законодавчий акт, який би регулював питання правового захисту викривачів корупції, тому основні правові положення щодо захисту викривачів на даний час сформовані в межах Розділу VIII ЗУ «Про запобігання корупції», дослідження та аналіз якого дав можливість сформулювати такі гарантії захисту викривачів корупції: 1) захист трудових прав викривача; 2) забезпечення безпеки щодо себе, а також близьких осіб, майна та житла; 3) конфіденційність та анонімність викривача; 4) представництво інтересів викривача Національним агентством з питань запобігання корупції у адміністративному та цивільному процесі та його участь у справі як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмету спору; 5) користування всіма видами правничої допомоги, передбаченої ЗУ «Про безоплатну правничу допомогу»; 6) повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень ЗУ «Про запобігання корупції» через внутрішні, регулярні або зовнішні канали, в тому числі анонімно; 7) відшкодування витрат у зв'язку із захистом прав викривачів, витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір; 8) звільнення від юридичної відповідальності у визначених законом випадках, тощо.

Ключові слова: *корупція, корупційне правопорушення, викривач, гарантії захисту, соціальне явище.*

The scientific work is devoted to the study of the concept and essence of corruption whistleblowers and guarantees of their protection under the legislation of Ukraine. In particular, it was established that corruption as a social phenomenon is present in almost all spheres of our life and negatively affects the development of civil society, social progress, the formation of a democratic state, and the fight against it is the primary task of our state. The author researched the regulatory legal regulation of corruption prevention and stated that this issue is sufficiently regulated both at the international and national levels. The concept of «whistleblower» contained in the Law on Prevention of Corruption and the Code of Criminal Procedure of Ukraine was analyzed and it was concluded that the latter does not establish the main requirements for the whistleblower, which include: 1) requirements for the source from which the whistleblower became aware of the information about corruption; 2) possession of factual data about the circumstances of the offense; 3) notification of corruption using the methods prescribed by law. It was established that if the person who reported a corruption viola-

tion complies with these three conditions, he is considered a whistleblower, if at least one of the points is not taken into account when reporting corruption, the person is the applicant.

It was determined that persons who provide assistance in preventing corruption (whistleblowers) are under the protection of the state, the right to which arises in connection with the notification by the state of the violation of the requirements of the Law «On the Prevention of Corruption» by another person and is due to the fact that cases occur, when the person who reported the corruption is negatively influenced by the manager or employer. The author states that to date there is no single special legislative act that would regulate the issue of legal protection of whistleblowers, because the main regulatory act that establishes the concept of a whistleblower and guarantees of his protection is the Law «On Prevention of Corruption», the analysis of which made it possible to determine such guarantees : 1) protection of the whistleblower's labor rights; 2) ensuring safety for oneself, as well as loved ones, property and housing; 3) confidentiality and anonymity of the whistleblower; 4) representation of the whistleblower in administrative and civil proceedings; 5) use of all types of legal aid provided for by the Law «On free legal aid»; 6) notification of possible facts of corruption or corruption-related offenses, other violations of the Law «On Prevention of Corruption» through internal, regular or external channels, including anonymously; 7) reimbursement of costs in connection with the protection of the rights of whistleblowers, costs of a lawyer in connection with the protection of the rights of a person as a whistleblower, costs of court fees; 8) exemption from legal liability in cases specified by law, etc.

Key words: *corruption, corruption offense, whistleblower, guarantees of protection, social phenomenon.*

Постановка проблеми. Корупція як соціальне явище присутня майже у всіх сферах нашого життя та негативно впливає на розвиток громадянського суспільства, соціальний прогрес, становлення демократичної держави. Навіть коли країна знаходиться у стані війни з РФ, певні службові особи отримують неправомірну вигоду за вчинення чи невчинення будь-яких дій, що породжує обурення, адже коли всі сили держави та народу повинні бути спрямовані лише на боротьбу з ворогом, ми повинні боротись ще й з корупцією, яка підриває авторитет влади і свідчить про нашу часткову неспроможність відповідати високим демократичним та правовим стандартам.

Як сказав посол Швейцарії в Україні Клода Вільда ще до повномасштабної війни: «Україну сприймають як поєднання трьох понять: корупція, Чорнобиль, конфлікт». Це і не дивно, адже станом на 2023 рік Україна посідає 116-те місце з 180 країн в рейтингу «Індекс сприйняття корупції». Вважаємо, що дана позиція не характеризує нашу державу з позитивного боку, тож боротьба з корупцією для нашої країни повинна бути на першому місці, особливо сьогодні, коли Україна отримала статус кандидатів на членство у ЄС, що обумовлює необхідність не тільки закріплення на національному рівні законодавчих норм щодо запобігання корупції, а й належного їх здійснення. Звісно, в ЄС також прослідковуються випадки вчинення корупційних діянь, але рівень проникнення корупції у державні інституції є значно нижчим завдяки наявності достатніх умов для протидії.

Викривачі корупції займають окреме місце серед боротьби з нею, адже саме їх діяльність спрямована на повідомлення про корупційне правопорушення з метою отримання належної реакції держави і у зв'язку з яким вони можуть піддаватись подальшим погрозам, насильству, звільненню з роботи тощо, що обумовлює необхідність законодавчого закріплення гарантій захисту таких осіб.

Метою даної роботи є дослідження поняття та сутності викривачів корупції та гарантії їх захисту за законодавством України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питання правового захисту викривачів корупції перебувають у площині наукових досліджень багатьох вчених, зокрема Ю. П. Битяка, В. І. Василичук, О. В. Грибовського, З. А. Загинея, О. М. Джужі, А. В. Іщенко, М. С. Удовика, О. В. Копан, С. І. Ніколаюк, О. В. Нестеренко, М. А. Погорецького, Д. Г. Заброди, М. І. Мельник, М. І. Хавронюка, О. Ю. Шостко та інших.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж перейти до дослідження мети даної наукової роботи, варто зупинити увагу на законодавчому регулюванні питання боротьби з корупцією, адже як було зазначено це проблема не тільки державного, а й міжнародного значення.

На сьогоднішній день існує низка нормативних актів, які регулюють дане питання як на міжнародному (Конвенція ООН проти корупції, Конвенція ОЕСР щодо боротьби з хабарництвом, Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, Кримінальна конвенція

про боротьбу з корупцією, Двадцять принципів боротьби з корупцією, Модельний кодекс поведінки для державних службовців, Єдині правила протидії корупції при фінансуванні політичних партій та виборчих кампаній тощо), так і на національному (ЗУ «Про запобігання корупції», ЗУ «Про державну службу», ЗУ «Про Національне антикорупційне бюро України», ЗУ «Про очищення влади», ЗУ «Про доступ до публічної інформації», Накази Національного агентства з питань запобігання корупції, Накази Національного агентства України з питань державної служби тощо) рівнях. При цьому варто зазначити, що Україною було ратифіковано всі вищевказані Конвенції, окрім Конвенції ОЕСР щодо боротьби з хабарництвом, і як було сказано т.в.п. Директора Національного бюро Гізо Углава під час зустрічі робочої групи в межах форуму «Розбудова інфраструктури ОЕСР», що проходила у Парижі 10–14 жовтня 2022 року: «Приєднання України до Конвенції ОЕСР проти хабарництва – важливий крок на шляху до можливості приєднання до найвищих антикорупційних світових стандартів».

Щодо поняття та сутності викривачів корупції. Законодавство України розрізняє заявників та викривачів. Різниця між ними полягає в тому, що будь-яка людина може повідомити про корупцію, якщо переконана, що її інформація є достовірною, але не завжди той, хто повідомив про корупцію, є викривачем. Поняття викривача закріплено в ЗУ «Про запобігання корупції» і зазначено, що ним є фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень цього Закону, вчинених іншою особою, якщо така інформація стала їй відома у зв'язку з її трудовою, професійною, господарською, громадською, науковою діяльністю, проходженням нею служби чи навчання або її участю у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання (ст. 1) [1], також визначення даного поняття надає КПК України вказуючи, що це фізична особа, яка за наявності переконання, що інформація є достовірною, звернулася із заявою або повідомленням про корупційне кримінальне правопорушення до органу досу-

дового розслідування (п. 16² ч. 1 ст. 3) [2]. Відмінністю між двома вищевказаними поняттями є те, що друге не закріплює основних вимог до викривача серед яких виділяють:

1) вимоги до джерела, з якого викривачу стала відома інформація про корупцію (трудова і професійна діяльність, господарська діяльність, громадська діяльність, наукова діяльність, проходженням служби чи навчання, участь у передбачених законодавством процедурах, які є обов'язковими для початку такої діяльності, проходження служби чи навчання);

2) володіння фактичними даними про обставини правопорушення: місце вчинення правопорушення, час його вчинення, особу, яка вчинила корупцію;

3) повідомлення про корупцію, використовуючи передбачені законом способи.

Таким чином, якщо особа, що повідомила про корупційне порушення, дотрималася трьох умов, вона вважається викривачем, якщо ж хоча б один з пунктів не врахований під час повідомлення про корупцію – особа є заявником.

Ще одним важливим питанням є необхідність наявності у фізичної особа (викривача) переконання, що інформація, яку він повідомляє є достовірною. З даного приводу Національне агентство з питань запобігання корупції закликає перевіряти джерело, з якого отримана інформація про корупційне правопорушення.

Щодо гарантій захисту викривачів корупції. Особи, які надають допомогу в запобіганні корупції (викривачі), перебувають під захистом держави, право на яке виникає у зв'язку з повідомленням нею про порушення вимог ЗУ «Про запобігання корупції» іншою особою.

Ще у 2003 році Конвенція ООН проти корупції закріпила норму, щодо необхідності кожною Державою-учасницею включення до своєї внутрішньої правової системи належних заходів для забезпечення захисту будь-яких осіб, які добросовісно й на обґрунтованих підставах повідомляють компетентним органам про будь-які факти, пов'язані зі злочинами, передбаченими цією Конвенцією, від будь-якого несправедливого поведіння (ст. 33) [3]. Дане положення обумовлено тим, що трапляються випадки, коли особа, яка повідомила про корупцію, зазнає у зв'язку з цим негативного впливу з боку керівника або робо-

тодавця (переведення, атестація, зміна умов праці, відмова у призначенні на вищу посаду, зменшення заробітної плати, звільнення тощо або загроза таких заходів впливу).

О. В. Нестеренко та О. Ю. Шостко до гарантій захисту викривачів відносять такі: 1) гарантування анонімності особам, які повідомляють про правопорушення; 2) створення надійних каналів, через які викривачі можуть робити розкриття; 3) створення спеціального досудового механізму щодо захисту прав викривачів; 4) гарантування захисту від репресій на робочому місці; 5) звільнення від юридичної відповідальності за розкриття інформації; 6) встановлення права повідомляти суспільно необхідно інформацію в ЗМІ, неурядовим організаціям, у парламентські комітети чи комісії тощо; 7) встановлення соціальних гарантій у разі звільнення; 8) матеріальна винагорода тощо [4, с. 6].

В свою чергу В. І. Василичук та О. В. Грибовський додають такі заходи:

1) захист від переслідування. Особи мають бути захищені від усіх форм помсти, несприятливих умов або дискримінації на робочому місці, що пов'язана або з'явилася внаслідок інформування про випадки корупції. Такий захист повинен поширюватися на всі види можливих несприятливих наслідків, тобто звільнення, санкції, що стосуються умов роботи, покарання у вигляді переведення на інші види робіт, переслідування, втрату статусу, пільг тощо;

2) збереження конфіденційності. Особа не може бути розкрита без чіткої її згоди тощо;

3) тягар надання доказу лягає на працедавця. Щоб уникнути санкцій або штрафів, працедавець повинен чітко й переконливо продемонструвати, що будь-які заходи, застосовані відносно співробітника, не були пов'язані або мотивовані розкриттям інформатора;

4) завідомо неправдива інформація не захищається. До людини, яка надає завідомо неправдиву інформацію про корупційні правопорушення, можуть застосовуватися дисциплінарні санкції та заходи цивільно-правової відповідальності. Ті, кого несправедливо звинуватили в корупційних діях, отримують усі належні компенсації;

5) відмова від вимог про відповідальність. Будь-яке викриття, зроблене в законодавчих

межах інформаторів, є захищеним від дисциплінарно-процесуальних дій і кримінальної, цивільної, адміністративної відповідальності, включаючи дискримінацію, наклеп, захист авторських прав і даних. Увесь тягар доказу намірів з боку інформатора порушити закон лягає на суб'єкт викриття [5, с. 229–230].

Варто вказати, що незважаючи на наявність низки законопроектів, все ж на сьогоднішній день відсутній єдиний спеціальний законодавчий акт, який би регулював питання правового захисту викривачів корупції, тому основні правові положення щодо захисту викривачів на даний час сформовані в межах Розділу VIII ЗУ «Про запобігання корупції», дослідження та аналіз якого дав можливість сформулювати такі гарантії захисту викривачів корупції: 1) захист трудових прав викривача; 2) забезпечення безпеки щодо себе, а також близьких осіб, майна та житла; 3) конфіденційність та анонімність викривача; 4) представництво інтересів викривача Національним агентством з питань запобігання у адміністративному та цивільному процесі та його участь у справі як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмету спору; 5) користування всіма видами правничої допомоги, передбаченої ЗУ «Про безоплатну правничу допомогу»; 6) повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень ЗУ «Про запобігання корупції» через внутрішні, регулярні або зовнішні канали, в тому числі анонімно; 7) відшкодування витрат у зв'язку із захистом прав викривачів, витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір; 8) звільнення від юридичної відповідальності у визначених законом випадках, тощо.

Показово, що права та гарантії захисту викривачів поширюються на близьких осіб викривача, перелік яких міститься в абз. 4 ч. 1 ст. 1 ЗУ «Про запобігання корупції».

Серед основних *гарантій захисту трудових прав* слід виокремити наступні: 1) викривачу, його близьким особам не може бути відмовлено у прийнятті на роботу, їх не може бути звільнено чи примушено до звільнення, притягнуто до дисциплінарної відповідальності чи піддано з боку керівника або роботодавця

іншим негативним заходам впливу або загрози таких заходів впливу; 2) у разі відсторонення працівника, який є викривачем, від виконання трудових обов'язків не з його вини оплата праці на період відсторонення здійснюється в розмірі середньої заробітної плати працівника за останній рік; 3) викривачу, його близьким особам не може бути відмовлено в укладенні чи продовженні договору, трудового договору (контракту), наданні адміністративних та інших послуг; 4) забороняється створювати перешкоди викривачу, його близьким особам у подальшому здійсненні ними їх трудової, професійної, господарської, громадської, наукової або іншої діяльності, проходженні ними служби чи навчання, а також вживати будь-яких дискримінаційних заходів; 5) викривач, його близькі особи, звільнені з роботи у зв'язку з повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень ЗУ «Про запобігання корупції», підлягають негайному поновленню на попередній роботі (посаді), а також їм виплачується середній заробіток за час вимушеного прогулу, але не більш як за один рік. Якщо заява про поновлення викривача, його близької особи на роботі (посаді) розглядається більше одного року не з їхньої вини, їм виплачується середній заробіток за весь час вимушеного прогулу; 6) викривач, його близькі особи, переведені на іншу постійну нижчеоплачувану роботу (посаду) підлягають негайному поновленню на попередній роботі (посаді), а також їм виплачується різниця в заробітку за час виконання нижчеоплачуваної роботи, але не більш як за один рік. Якщо заява про поновлення викривача, його близької особи на роботі розглядається більше одного року не з їхньої вини, їм виплачується середній заробіток за весь час вимушеного прогулу; 7) у разі наявності підстав для поновлення на роботі працівника, звільненого у зв'язку із здійсненням ним, його близькою особою повідомленням про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень та за його відмови від такого поновлення йому виплачується грошова компенсація у розмірі шестимісячного середнього заробітку, а в разі неможливості поновлення – у розмірі дворічного середнього заробітку.

За наявності загрози життю, житлу, здоров'ю та майну викривачів, їх близьких осіб

правоохоронними органами до них можуть бути застосовані правові, організаційно-технічні та інші спрямовані на захист від протиправних посягань заходи, передбачені ЗУ «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві». До даних заходів забезпечення безпеки відносяться: особисту охорону, охорону житла і майна; видачу спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку; використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження; заміну документів та зміну зовнішності; зміну місця роботи або навчання; переселення в інше місце проживання; поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення; забезпечення конфіденційності відомостей про особу; закритий судовий розгляд (ст. 7 ЗУ «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»). При цьому, з урахуванням характеру і ступеня небезпеки для життя, здоров'я, житла та майна осіб, взятих під захист, можуть здійснюватися й інші заходи безпеки, здійснення яких покладається за підслідністю на органи служби безпеки, Державного бюро розслідувань, органи внутрішніх справ, органи Національної поліції або Національне антикорупційне бюро України, у складі структур яких з цією метою створюються спеціальні підрозділи. Безпеку осіб, яких беруть під захист, якщо кримінальні провадження знаходяться у провадженні Бюро економічної безпеки України або суду, забезпечує за їх рішенням відповідно орган служби безпеки, Державного бюро розслідувань, орган внутрішніх справ, орган Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України або орган чи установа виконання покарань, слідчий ізолятор. Безпеку особи, взятої під захист, якщо її тримають в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, забезпечує відповідний підрозділ такої установи чи слідчого ізолятора незалежно від того, у провадженні якого органу знаходиться кримінальне провадження [6].

Наступною гарантією захисту викривачів корупції є *право викривача на конфіденційність та анонімність*, адже з метою його забезпечення законодавство забороняє розкривати інфор-

мацію про особу викривача, його близьких осіб або інші дані, які можуть ідентифікувати особу викривача, його близьких осіб, третім особам, які не залучаються до розгляду, перевірки та/або розслідування повідомлених ним фактів, а також особам, дій або бездіяльності яких стосуються повідомлені ним факти. При цьому, за незаконне розкриття відомостей про викривача особа може бути притягнута до адміністративної відповідальності за ч. 2 ст. 172⁸ КУпАП [7].

До гарантій захисту у адміністративному та цивільному процесах відносять здійснення Національним агентством з питань запобігання корупції у разі звернення викривача представництва в суді його інтересів у випадках, якщо викривач неспроможний самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження, а представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси викривача, не здійснюють або неналежним чином здійснюють його захист. Також в такому випадку Національне агентство з питань запобігання корупції може бути залучене як третя особа, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, на стороні позивача у справах щодо застосування керівником або роботодавцем чи створення ним загрози застосування негативних заходів впливу до позивача (звільнення, примушування до звільнення, притягнення до дисциплінарної відповідальності, переведення, атестація, зміна умов праці, відмова в призначенні на вищу посаду, скорочення заробітної плати тощо) у зв'язку з повідомленням ним або членом його сім'ї про порушення вимог ЗУ «Про запобігання корупції» іншою особою (ч. 3 ст. 49 КАС України [8], ч. 2 ст. 53 ЦПК України). У даного роду справах обов'язок доказування правомірності прийнятих при цьому рішень, вчинених дій покладається на відповідача (ч. 3 ст. 81 ЦПК України) [9].

З метою належного захисту викривачів законодавство передбачає здійснення ними *повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень через внутрішні, регулярні або зовнішні канали, в тому числі анонімно*, які є спеціально захищеними та унеможливають доступ до них сторонніх осіб та надають особі певної захищеності.

Наостанок варто зазначити, що *викривач не несе юридичної відповідальності за пові-*

домлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень ЗУ «Про запобігання корупції», поширення зазначеної у повідомленні інформації, незважаючи на можливе порушення таким повідомленням своїх службових, цивільних, трудових чи інших обов'язків або зобов'язань, а також звільняється від цивільно-правової відповідальності за майнову та/або моральну шкоду, завдану внаслідок здійснення такого повідомлення, крім випадку здійснення завідомо неправдивого повідомлення.

Висновки. Підсумовуючи вищезазначене, варто зробити висновок, що питання боротьби з корупцією є першочерговим завданням нашої держави. Україна ратифікувала низку міжнародних актів проти боротьби з корупцією та на їх основі прийняла національні законодавчі акти з цього питання, проте їх наявність не повною мірою забезпечує боротьбу з даним соціальним явищем, зважаючи на численні випадки корупції. На сьогоднішній день відсутній єдиний спеціальний законодавчий акт, який би регулював питання правового захисту викривачів корупції, тому основні правові положення щодо захисту викривачів на даний час сформовані в межах Розділу VIII ЗУ «Про запобігання корупції», дослідження та аналіз якого дав можливість сформулювати такі гарантії захисту викривачів корупції: 1) захист трудових прав викривача; 2) забезпечення безпеки щодо себе, а також близьких осіб, майна та житла; 3) конфіденційність та анонімність викривача; 4) представництво інтересів викривача Національним агентством з питань запобігання корупції у адміністративному та цивільному процесах та його участь у справі як третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмету спору; 5) користування всіма видами правничої допомоги, передбаченої ЗУ «Про безоплатну правничу допомогу»; 6) повідомлення про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень ЗУ «Про запобігання корупції» через внутрішні, регулярні або зовнішні канали, в тому числі анонімно; 7) відшкодування витрат у зв'язку із захистом прав викривачів, витрат на адвоката у зв'язку із захистом прав особи як викривача, витрат на судовий збір; 8) звільнення від юридичної відповідальності у визначених законом випадках, тощо.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
3. Конвенція ООН проти корупції: Міжнародний акт від 31.10.2003 р. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2007. № 49.
4. Нестеренко О. В., Шостко О. Ю. *Правовий захист викривачів*. Харків: ТОВ «Видавництво «Права людини», 2016. 94 с.
5. Василюк В. І., Грибовський О. В. Міжнародні принципи захисту осіб, які надають допомогу із запобігання та протидії корупції. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 4 . С. 223–232. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/677/1/21_pdf.
6. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 р. № 3782-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 51.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7.12.1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
8. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6.07.2005 р. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.
9. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 р. № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40–41, 42. Ст. 492.